

פסק דין

תיק 70018

בעניין שבין

התובע

כותב ספרים

הנתבע

מזמין עבודת כתיבה

לבין

א. הרקע העובדתי:

בחודש אב תשס"ט פנה הנתבע אל התובע וביקש ממנו לכתוב עבורו ספר שיתן מענה לטענות כפירה. בין הצדדים סוכם כי שכרו של התובע יעמוד על 5000 ₪ לחודש ועוד 5000 ₪ יקבל התובע עם סיום הכתיבה. לא נקבע זמן סופי להגשת הספר. התובע עבד ברציפות מחודש אלול ועד סוף חודש כסלו. הוא קיבל שכרו רק על החודש הראשון (אלול) 5000 ₪, מאז לא קיבל שכר נוסף. במהלך התקופה הסכים התובע להוריד משכרו עקב רצונו לעבוד יום אחד פחות ולהעמיד את שכרו על 4000 ₪ לחודש.

בתאריך י"ט בחשון הודיע הנתבע לתובע כי הוא מתנה את המשך יחסי העבודה עם התובע בכך שהתובע ימסור לו דו"ח מפורט על עבודתו וכמו כן בכך שהחומרים ימסרו לביקורת ע"י מספר מבקרים אשר יוודאו כי הספר שנכתב אכן נותן את המענה הראוי לטענות הכפירה. הנתבע לא הסכים לתנאים אלו, אך המשיך לעבוד, עד אשר בחנוכה הפסיק התובע לעבוד על הספר.

התובע טוען כי עבד בחודש תשרי כמוסכם ועבורו תובע 5000 ₪ ובחודש חשון וכסלו הסכים להפחית משכרו לשכר של 4000 ₪ הכל תובע בעבור עבודתו 13000 ₪. כן טוען התובע כי כתב ספר כמתבקש והוא זכאי לשכר נוסף של 5000 ₪ נוספים כמוסכם, שישולמו עם השלמת הספר.

בנוסף דורש התובע כי לכשיצא הספר לאור, הוא יצא עם שמו וכן כי הוא דורש שההוצאה הראשונה תהיה בעברית.

הנתבע טוען כי היו שתי הורדות מוסכמות בשכר האחת ל 4000 ₪ והשניה ל 3000 ₪ אם כי אינו זוכר באיזה תאריך התרחשו הורדות אלו בשכר.

כמו כן טוען הנתבע כי למיטב התרשמותו מחומרים אליהם נחשף, הספר לא נכתב כראוי ולכן פטור הוא מלשלם את שכרו של התובע. בנוסף טוען הנתבע כי התובע אינו מסוגל לבצע מלאכה זו וכאשר שכר אותו לא ידע זאת וכעת טוען למקח טעות. בפני בית הדין הוצגה תכתובת מיילים, המתארת התדיינות בין הצדדים.

פסק הדין

ב. הכרעות בעניין הפסקת העבודה ואיכותה

מוסכם על שני הצדדים, שהסיכום ביניהם מלכתחילה היה על שכר חודשי שיקבל התובע (פרט לסכום של 5000 ₪ שינתן עם סיום הכתיבה). שכר זה לא הותנה בהתחייבות מצידו של התובע על מועד סיום העבודה, ולא בבדיקת איכות העבודה, מעבר להוראה הכללית שהספר "יקעקע" את טענות הכפירה אותן הציג הכופר בספרו.

מן ההיבט העובדתי, בית הדין קובע, שמסיבות שונות, הנובעות כנראה מדרישות של התורם, החליט הנתבע, לאחר כחודשיים וחצי של עבודה, לדרוש שינויים בתנאי העבודה של התובע.

מן ההתכתבות במייל בין התובע לנתבע, אותה צירף התובע לתביעתו, עולים הנתונים הבאים:

בתאריך יח חשון בערב הודיע לראשונה הנתבע לתובע כי התורם אינו מוכן לשלם כל עוד אינו רואה את המשך העבודה, וכי הצעתו של התורם – טובה.

בתאריך יט חשון הודיע התובע לנתבע כי הצעתו של התורם אינה מקובלת עליו, ומאז התגלתה אי ההסכמה שביניהם שבאה לידי ביטוי בחילופי המיילים הרבים, עד אשר פנו לדין תורה.

בתאריך כד חשון כתב התובע לנתבע את הדברים הבאים:

"אגב, אני מבקש להזכיר: בתקופה שמאז ר"ה ועד יום ו האחרון אני עבדתי על סמך הבטחתך שאני מקבל 5000 ש"ח לחודש. ביום ו האחרון נסית להכניס תנאים חדשים לעסקה, והם עכשיו בדיונים בינינו, אבל כיון שעבדתי על סמך כסף שהובטח לי - הכסף מגיע לי, ואני זקוק לו. אז בלי שום קשר לשאלה מה נחליט לגבי העתיד, אני מבקש שתעביר לי את הכסף עבור התקופה שבה כבר עבדתי."

"יום ו האחרון" המוזכר בדברים הוא יום ו יט חשון.

כאמור, מאז אותו תאריך ועד היום לא נוצרה הסכמה בין הצדדים על תנאי העבודה. צודק התובע בדבריו שהנתבע ניסה להכניס תנאים חדשים, ובודאי שזכותו של התובע שלא לקבל תנאים אלו ולראות את הנתבע כבעל הבית החוזר בו.

אנו מקבלים את מה שכתב התובע לנתבע בתאריך ל' בחשון, מהלך הדין ודברים שביניהם:

"בנדון דידן לא הפועל חוזר בו, הפועל מוכן להמשיך לעבוד ע"פ התנאים שסוכמו מראש, והוא מוכן אפילו להסכים לתנאי נוסף מכאן ולהבא, הוא לא יכול לקיים את התנאי הזה למפרע. לכן בנדון דידן לא הפועל חוזר בו אלא בעל הבית."

כאמור, המועד בו ניתן לראות את הנתבע כמי שחזר בו הוא תאריך יט בחשון. דהיינו, עד לתאריך י"ט בחשון – ידו של הנתבע על העליונה. מאידך, מאותו מועד ואילך, וכל עוד לא היתה הסכמה ביניהם על תנאי ההעסקה, היה על התובע להפסיק לעבוד, ואם בכל זאת החליט להמשיך, הרי לקח על עצמו את הסיכון שלא יקבל תמורה על עבודה זו כל עוד לא יעמוד בתנאים שדרש הנתבע.

במהלך הדיון בבית הדין אמר הנתבע: "ראיתי שזה לא הולך אך רציתי שימשיך לעבוד ולא אמרתי לו להפסיק." (מתוך הפרוטוקול), ולכאורה הודה שלא אמר לתובע להפסיק, אך נראה שדברים אלו מתייחסים לתקופה שעד יט בחשון. בדיקת התכתבות בין הצדדים, עד אותו תאריך אכן מלמדת על חוסר שביעות הרצון של הנתבע, אך יחד עם זאת את רצונו במשך העבודה. לעומת זאת, מ"ט בחשון האוירה משתנה לחלוטין. כך, למשל, כותב הנתבע בתאריך יט חשון:

"אם תחליט להמשיך, אני מעוניין לדעת מה התכניות שלך. את מי אתה רוצה לפגוש ומה אתה רוצה ללמוד מאותם אנשים. אם תרצה להמשיך, אבקשך להכין תכנית מפורטת..."

הרי שהוא מתנה את המשך העבודה בכך שהתובע יקבל את התנאים שהוא מציע.

התנאים שדרש הנתבע היו ברורים וחד משמעיים:

בתאריך א' כסלו כתב הנתבע לתובע בין השאר:

"אני מציע את ב', יקרא ויחווה דעתו אם אכן אתה מתייחס **לכל הנושאים שהכופר מעלה** בספרו ואם אכן אתה עונה עליהם."

וכן בתאריך ב' כסלו:

"אני מצפה שהנושאים יכסו את מכלול הבעיות שהכופר מעלה,
שאם לא כן, אין כלום בחצי עבודה."
ובי"ב כסלו כתב:

אני רוצה שהדבר יהיה ברור, רק אם הכתיבה שלך תיתן מענה
לקושיות של הכופר, ואת זה יחליט ב' או מישהו אחר, רק אז
אתחייב. אם הכתיבה שלך לא תיתן מענה על כל טענותיו של
הכופר, לא עשינו כלום.

איכות העבודה:

במהלך הדין ודברים בין התובע לנתבע הוצע מר ב' כמי שיוכל לתת חוות דעת מוסכמת על
הספר.

בית הדין אכן פנה למר ב', על מנת שישב על השאלה באיזו מידה נותנת העבודה שנעשתה
על ידי התובע "מענה תורני - מדעי ראוי אך פופולרי לטענותיו של הכופר? (מתוך הנחה
שמדובר בחומר לפני עריכה)".

בסיכום חוות הדעת כותב מר ב' בין השאר:

לאחר שקלול של היתרונות והחסרונות של החיבור, של הפרקים
הטובים יותר והפרקים הטובים פחות שבו, כפי שפורט לעיל (וזאת
בלי לקחת בחשבון את הצורך בעריכה לשונית וסגנונית ובביקורת
פרטנית יותר של קוראים ביקורתיים, ומתוך ידיעה שהמחבר נדרש
לעשות את העבודה תוך כמה חודשים), אני מעריך שהעבודה
שנעשתה, היא בערך כשישים אחוזים מן העבודה שצריכה להעשות
כדי שהספר יהיה במצב סביר וראוי לפרסום

לאור חוות הדעת ניתן לומר שהחיבור שלפנינו אינו באיכות אותה דרש הנתבע מהתובע, ואף
שיש בחיבור משום התייחסות למרבית טענותיו של הכופר, אין די בכך, שהרי, כפי שהובא
לעיל, הדגיש הנתבע מראש שעבודה חלקית הינה, מבחינתו, לא כלום.

גזית

אנו קובעים, שהעבודה שנעשתה לאחר י"ט בחשוון, אינה תואמת את הסטנדרטים שהעמיד הנתבע בשלהי חודש תשרי, ובוודאי שלא ניתן לומר שהשלים את עבודתו ושהוא זכאי לשכר הנוסף על השלמת הספר.

אשר על כן אין התובע זכאי כרגע לשכר על עבודתו מעבר לתאריך של י"ט בחשוון, כמי שעמד בדרישות החדשות. (הדגש הוא על כרגע, משום שאם בסופו של דבר תושלם העבודה לשביעות רצונו של הנתבע, או שהנתבע יהיה מעוניין בכל העבודה שנעשתה עד כה גם בלא השלמתה, יהיה כמובן זכאי התובע לשכר גם על עבודתו בתקופה זו. כמו כן, להלן נדון האם מגיע לו שכר על המשך העבודה משום שמזמין העבודה חזר בו).

עתה יש לדון על השכר עבור העבודה שנעשתה החל מחודש תשרי, שכן השכר עבור חודש אלול שולם. פרק זמן זה יש לחלק לשני חלקים: עד י"ט בחשוון בו עבד התובע על פי ההסכמה הראשונית, ולאחר י"ט בחשוון, שעבד לאחר חזרת הנתבע מתנאי ההעסקה הראשונים.

ג. התובע – שכיר או קבלן

כבסיס לחישוב שכרו של התובע, ועל מנת להכריע מהי משמעותה ההלכתית של חזרת הנתבע מההסכם הראשוני, יש להגדיר תחילה את מעמדו ההלכתי של התובע בהסכם העבודה שלו:

בהבחנה בין פועל לקבלן כתב הרמ"א (חו"מ שלג ה):

"שכר עצמו לזמן, יש לו דין פועל; אבל אם שכר עצמו ללמוד ספר או

חצי ספר, יש לו דין קבלן"

ובסמ"ע (שם ס"ק טז) כתב:

"ואם הוא קבלן שקיבל עליו מלאכה בכך וכך [פירוש, ואינו כעבד

דמלאכת רבו מוטלת עליו לעסוק בה כל היום בלי הפסק, אבל זה

גומר מלאכה שקיבל עליו איזה שעה ביום שירצה, וכדרך כל בע"ה

העושה במלאכה (שלא) [שלו] למכור ולהשתכר בה],"

ומשמע מדברי הסמ"ע שגם אם השכר משולם לפי שעות, אם העבודה אינה מוגדרת בשעות אלא במלאכה מסוימת שעליו לבצע – נחשב כקבלן ולא כפועל. (ראה פתחי חושן פרק יא אות יא)

בנידוננו לא הוגדרה העבודה בשעות אלא במלאכה – כתיבת הספר, ומכאן שהתובע נחשב כקבלן ולא כפועל, אף שסוכם ביניהם על שכר חודשי.

זאת ועוד, בחכמת שלמה שם כתב:

"אם שכרו להיות לומד ב' שעות ביום אבל אם לא פירש לו איזה ב' שעות ביום כיון דביד המלמד לברור לו איזה ב' שעות שירצה הוי נמי קבלן."

ואף שמדברי התרומת הדשן (סימן שכג) משמע שאף בכה"ג נחשב פועל, כיון שקצבו זמן לגמור את המלאכה, הלא בנידוננו לא נקצב זמן לסיום המלאכה, וגם לא נקבע באיזה שעות ביום יעבוד התובע, ומכאן שגם מטעם זה יש להחשיב לכו"ע את התובע כקבלן.

ד. השכר עבור התקופה שלאחר החזרה

היות, שכאמור, בנידוננו נחשב הנתבע כמי שחזר בו, יש לדון בדין בעל הבית שחזר בו מהסיכום עם הקבלן:

כתב הרמ"א (חו"מ שלג ד):

"ובעל הבית החוזר בו דינו כקבלן, שידו על התחתונה."

מקור הדברים הוא בטור, ושם באר כיצד ידו של בעל הבית על התחתונה:

"שאם הוזלה המלאכה ויכול לגומרה בשני דינרין צריך ליתן לו ששה דינרין על מה שעשה ולא ישאיר לו אלא ב' דינרין כדי שיוכל לגמור בהן מלאכתו כפי תנאו ואם הוקרה צריך ליתן לו ד' דינרין:"

וע' בנתיבות (ס"ק ז) שהקשה מדוע לא כתב הרמ"א שאם אין לו מלאכה אחרת צריך בעל הבית לשלם לו גם על מה שלא עשה – כפועל בטל, והוסיף שבקבלן אף אם מוצא עתה מלאכה אחרת, צריך לשלם לו גם על מה שלא עשה שהרי מלכתחילה יכול היה לקחת את שתי המלאכות. ותירץ שמדובר בכגון שבעה"ב רוצה לתת לקבלן מלאכה אחרת כיוצא בה, וע"כ אינו חייב לשלם לקבלן על מה שלא עשה. עי"ש.

ואמנם ע' במנחת פתים (שם סעיף א) שחלק עליו ודעתו שאם יכול למצוא מלאכה אחרת אין צריך לשלם לו על השאר.

ובשו"ת חקרי לב (חו"מ חלק ב סימן עז) הסיק שבקבלן שהתחיל לעבוד ובעה"ב חזר בו, אם בעה"ב מוחזק בממון, משלם לקבלן רק על מה שעשה – אף אם אינו מוצא עבודה אחרת.

הרי שנחלקו האחרונים בדין בעה"ב שהעסיק קבלן וחזר בו, והקבלן אינו יכול למצוא מלאכה אחרת, האם חייב לשלם רק על מה שהקבלן עשה או גם, כפועל בטל, על מה שהיה אמור לעשות.

ונראה שבנידונו לא מביא לשיטת החקרי לב שודאי שאין הנתבע חייב לשלם לתובע על התקופה שלאחר שחזר בו, אלא אף לשיטת הנתובות והמנחת פתים אינו חייב לשלם על כך. שהרי הנתבע הציע לתובע להמשיך לעבוד, אם כי בתנאים אחרים, והרי זה דומה למה שכתב הנתובות שאם בעה"ב רוצה לתת לקבלן מלאכה אחרת כיוצא בה – אינו חייב לשלם לקבלן על מה שלא עשה, ומסתבר שבכה"ג יודה גם המנחת פתים שנחשב שיכול למצוא מלאכה אחרת.

לסיכום, היות שהנתבע הוא המוחזק בכסף – אין מקום לחייבו עבור העבודה שלאחר י"ט בחשוון, אלא רק ביחס לעבודה שעשה קודם לכן.

ה. הסכום לתשלום על העבודה עד י"ט בחשוון

כאמור לעיל, על חודש אלול קבל התובע את שכרו. ביחס לחודש תשרי אמנם טוען התובע שעבד כמוסכם, אך לעומתו טען בפנינו הנתבע שמדובר בחודש של חגים וא"כ יש להניח שעבד פחות. הדעת נוטה לקבל בענין זה את דברי הנתבע, כיוון שכפי שעלה מדברי הצדדים, שכר העבודה נקבע בהתאם לימי העבודה בפועל ע"כ על חודש תשרי זכאי התובע לקבל כמחצית מהשכר החודשי דהיינו 2,500 ₪. על חודש חשוון זכאי התובע לשכר עד י"ט בו, שהוא כשני שלישי החודש. השכר המלא על חודש זה עמד על 4,000 ₪, ומכאן שהתובע יהיה זכאי ל – 2,700 ₪.

ו. האם התובע חייב להעביר את הספר לנתבע?

ביחס לספר עצמו: לכאורה על התובע להעביר את הספר לנתבע שהרי ברגע שמקבל את שכרו הופך הנתבע להיות בעה"ב על הספר. אלא, שהספר כולל גם עבודה שנעשתה לאחר י"ט בחשוון, ועל תקופה זו הנתבע לא קבל שכר.

גזית

היות שלא ניתן להפריד בין העבודה שנעשתה עד י"ט חשון לעבודה שנעשתה לאחר מכן, יישאר החומר כולו בידו של התובע. מאידך, גם התובע לא יוכל לעשות בחומר שכתב שימוש מסחרי, אלא אם כן ישיב לנתבע כל סכום ששולם לו. עם זאת, עומדת בפני הנתבע האפשרות לשלם לתובע גם על יתרת הימים שעבד ולקבל את החומר לרשותו. יתירה מזאת, ביה"ד אף ממליץ לנתבע לסכם עם התובע על השלמת העבודה בתנאים שיקבעו ביניהם כדי שהחיבור החשוב הזה יוכל בסופו של דבר לצאת לאור.

ז. סיכום:

עבור העבודה עד לתאריך י"ט בחשוון, ישלם הנתבע לתובע סך של 5,200 ₪, אם הנתבע אינו מעוניין בעבודה שנעשתה, והספר יישאר ברשותו של התובע בלא שיעשה בו שימוש מסחרי. אם הנתבע מעוניין בעבודה שנעשתה, ישלם לתובע גם על השעות שעבד לאחר י"ט בחשוון, דהיינו עוד שליש מחודש חשון 1,300 ₪, ועוד 4,000 ₪ על חודש כסלו, סה"כ 5,300 ₪ נוספים. לאחר התשלום, – יעבור הספר לבעלותו המלאה של הנתבע. ביה"ד ממליץ לצדדים להסכים ביניהם על השלמת הספר ע"י התובע בתנאים מפורטים שיקבעו ביניהם. הצדדים ישאו במשותף באגרת ביה"ד – סה"כ 500 ₪.

ח. החלטה

- לאור האמור לעיל, קובע בית הדין כפסק דין ביניים:
- א. הנתבע ישלם לתובע סך של 5,200 ₪ ועוד 250 ₪ עבור חלקו באגרת ביה"ד, סה"כ 5,450 ₪, עד לתאריך ל' אב תש"ע.
  - ב. עד לט"ו באב יודיעו הצדדים לבית הדין האם הגיעו להסכמה ביניהם לגבי השלמת הספר ע"י התובע. לחילופין, יודיע הנתבע לבית הדין עד לט"ו אב האם הוא מעוניין בעבודה שנעשתה עד כה בלא השלמתה ע"י התובע.
  - ג. בהתאם להודעות שימסרו לבית הדין עפ"י סעיף ב', יוציא ביה"ד פסק דין סופי.

על החתום:

משפט והלכה בישראל
ארץ חמדה - גזית
רשת בתי דין

Mishpat VeHalacha BeYisrael
Eretz Hemdah - Gazit
Rabbinical Courts

היום כ"ג תמוז תש"ע

_____
הרב אהרן כ"ץ

_____
הרב יעקב אריאל, אב"ד

_____
הרב שלמה אישון